

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

דף

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה כו כו

לְבָמוֹת יַעַר׃ [יט] הֶהֱמַת הֶמְתָּהוּ חֻקֵיהוּ מֶלֶךְ יְהוָה וְכָל יְהוּדָה
הֲלֹא יֵרֵא אֶת־יְהוָה וַיַּחַל אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיִּנָּחֵם יְהוָה אֶל־הָרְעוּהָ
אֲשֶׁר־דָּבַר עֲלֵיהֶם וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים רָעָה גְדוֹלָה עַל־נַפְשׁוֹתֵינוּ׃
[כ] וְגַם־אִישׁ הָיָה מִתְנַבֵּא בְשֵׁם יְהוָה אֹרְיָהוּ בֶן־שֹׁמְעֵיהוּ מִקְרִית
הַיַּעֲרִים וַיִּנָּבֵא עַל־הָעִיר הַזֹּאת וְעַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת כְּכֹל דְּבָרֵי
יִרְמְיָהוּ׃ [כא] וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים וְכָל־גְּבוּרָיו וְכָל־הַשָּׂרִים
אֶת־דְּבָרָיו וַיִּבְקֹשׁ הַמֶּלֶךְ הַמִּיתוֹ וַיִּשְׁמַע אֹרְיָהוּ וַיֵּרָא וַיִּכְרַח וַיָּבֵא
מִצָּרִים׃ [כג] וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים אַנְשִׁים מִצָּרִים אֶת־אַלְנָתָן
בֶּן־עֵכָבוֹד וְאַנְשִׁים אֲחֵי אֶל־מִצְרַיִם׃ [כד] וַיֹּצִיאוּ אֶת־אֹרְיָהוּ
מִמִּצְרַיִם וַיְבִיאוּהוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים וַיִּכְרֹהוּ בַחֶרֶב וַיִּשְׁלַח אֶת־
גְּבַלְתּוֹ אֶל־קַבְרֵי בְנֵי הָעָם׃ [כה] אַךְ יָד אַחִיקָם בֶּן־שָׁפָן הִיחָה
אֶת־יִרְמְיָהוּ לְבָלְתֵי הַתְּאֵחוֹ בִּיד־הָעַם לְהַמִּיתוֹ׃

כו [א] בְּרֵאשִׁית מַמְלַכַת יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
הָיָה

ר ש י

לשון חפלה: ואנחנו עושים רעה גדולה. חס נהרוג אותו: (כ) וגם חס
סיה מתנבא. מי שאמר זו לא אמר זו עד כאן דברי נדיקים ועמוד רשעים שהיו
חס ואמרו וגם חס מתנבא וגומר כס שחוריה נהרג יורג ירמיה כך מפורש
בספרי:

כו (א) בראשית ממלכות יהויקים. שלש שנים לפני שמוך נבוכד נצר נתנבא
עליו

מכלל יופי

מה עדות זו, הנה גם חס היה מתנבא וגו'. (כא) וירא. ביר איתן, וירד השרש כעלמת
מהמכתב. (כב) אלנחן. מלה אחת היא. [והרד"א כתב, שגם אלו דברי חזקנים שרבו
להכיל את ירמיהו, והביאו שני משלים, האחד ממיכה המורשת, שניבא רעות לפני חזקיהו
ולא המיתו חזקיהו, אבל חלה פני אלהיו, וינחם ה' על הרעה, ומפני זה שלום ואמת היה
בימיו. והמשל השני עשו מאוריה, שנבא גם כן רעות בימי יהויקים, והוא לא חלה פני אלהיו,
ולא שנבתובה, אבל רדף אחרי הנביא, עד שהרגו נהרג, ולכן היה תכלית חזקיהו למלך
שנים רבות ולמות בכבוד והצלחה. והיה סוף יהויקים, שקצר ימים במלכותו, והגלה בבבל
ומת בדרך, וקבורת חמור נקבר סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלים, ולכן ראוי שנקח מזה
לימוד ולא נרע לירמיהו אבל נשוב נתשובה כדבריו. ויתכן לומר, כי כל זה הענין היה בימי
יהויקים, וחזקנים עשו טענה להכיל את ירמיהו, ממיכה המורשת שנבא בימי חזקיהו ושה
שומר וגם חס היה מתנבא, הוא ספור דברי הנבואה מענין אחר, כמו זה שאירע גם כן בימי
יהויקים, ואמר, שבימי נבא ירמיהו רעות, ותפשו אותו הכהנים והנביאים וכל העם לאמר
מות

אונד דער טעמפלכערג איינע וואָלדיגע אָנהעהע ווערדען. " [יט] האָט איהן
 חזקיהו, דער קעניג פֿאַן יהודה אונד גאַנץ יהודה דעס וועגען געטעדטעט? פֿירכֿ
 פֿעטע רוער זיך ניכט פֿילמעהר פֿאַר דעם עוויגען, אונד פֿלעהטע צו איהם? דער
 עוויגע האָטטע זיך אויך דעם איהם גערהאַהטען איבעלס גערייען לאָסטען, אונד
 וויר זאַללטען נון איינזאָ גראָסעס לאָסטער אויך אונזרע זעלע לאָרען? [כ] איין
 אַנדערע סאַן (ענטגענטען אייניגע), נאַהמענס אוריהו זאַהן שמעיהו'ס, אויס
 קדיח יערים, ווייזאָנטע איינסט אים נאַמען גאַטטעס, אונד פֿראָפֿעציהטע פֿאַן
 דויער שטאַרט אונד ריועס לאָנדע עבעןזאָ וויא ירמיהו; [כא] אונד אַלס קעניג
 יהויקים, זיינע העלדען אונד רעטהע עס ערפֿוהרען, וואָלטע איהן דער קעניג טעדֿ
 טען; אוריהו, דער ריועס ערפֿוהר. פֿירכֿטעטע זיך, אונד פֿלאָה נאָך מצרים.
 [כב] דאָ שיקטע קעניג יהויקים לייטע נאָך מצרים, געהמליך אַנהוּזאַהן עכבר'ס,
 אונד נאָך אייניגע מיט איהם, [כג] ריוע בראַכטען דען אוריהו אויס מצרים צום
 קעניג יהויקים צוריק, וועלכער איהן מיט דעם שווערר הינריכטען, אונד זיינען
 לייכנאַם אין דיא גרעכער דעם געמיינען פֿאַלקס ווערפֿען לים. — [כד] אַלליין
 אחיקם זאַהן שפּו'ס הילט עס ביא ירמיהו, אונד פֿערהיטעטע עס, דאָס ער ניכט
 דורך דיא דאָנד דעם פעכעלס אומגעבראַכט וואורדע.

כו [א] אים אַנפֿאַנגע דער רעגירונג יהויקים'ס, זאַהן יאשיהו'ס, קעניגס פֿאַן
 יהודה

ב א ו ר

במלך מ"ן. (כ) וגם איש וכו'. כן השיבו המתנגדים, אתם מביאים ראיה מחזקיהו מלך
 יהודה שלא הרג למתנבא רעה, מדוע לא תביאו ראיה מיהויקים שהרג את אוריה בן שמעיה.
 כו (א) בראשית. כנראה זו נאמרה לירמיה באתה הזכה שנאמרה לו כנראה שלפניה,
 ואמר לו האל, כשימליך נדקיהו אחר ממלכת יהויקים ויהויכין, יעשה לו מוסרות
 ומיטות, וישלחם למלכים הנזכרים בפרשה, ביד שלוחיהם הנאים לירושלים א נדקיהו, ויעשה
 זאת לסיון שיכנעו כלם תחת עול כנזכר הנר העתיד למלך אחר שלם שנים. וגם יאמר לשלוחי
 המלכים האלה, כי כן הנני גם כן לנדקיהו מלך יהודה, שיכנע וישתעבד לכנזכר הנר, ולא
 ישמע לדברי נביאים המסיתים. ואמר ד"ק: כי נראה שהמלכים הנזכרים שלחו לנדקיהו
 שישכים עמם וימרדו כלם במלך בבל, לפיכך טה האל לירמיהו שיאמר למלכים, אחר
 שיכלו דברי אדוניהס יאמרו להם: ואל נדקיהו מלך יהודה דברתי וכו', וכלכם תביאו
 כואריכם

מכלל יופי

מות תמות, וחזקנים הליכי בערו, והכילו אותו מידם, וגם צימים ההם היה איש מתנבא בשם
 ה' ככל דברי ירמיהו, ולא נכול, כי המ' הרג אותו נסרב. ואם כן היה כל זה בראשית
 ממלכות יהויקים, אבל כנאות המוטות והמוסרות שזוהו ה', שישלחם אל מלך ארים וגו',
 ביד מלאכים הנאים לירושלים, אל נדקיהו מלך יהודה, באמת שעשה הדברים ההם צימי
 נדקיהו, אלא שנאה לו הכנ אה על זה בראשית ממלכת יהויקים, לעשות צימי נדקיהו.
 כו (ב) מוסרות ומיטות. רצועות וגידים, שקושרים בהם העול על צואר הבהמה.
 (ה) ישרי. פעל עבר, חזי קמן וחסו פתח. (ו) עברו. שיעשה דכונני בנוים.
 וגם את חית השרה נחתי לו לעברו. על דרך, ומית האלה השלמה לך (איוב ה'). (ח)
 אותו ארץ נבוכדנצר. בא ה"א הידיעה אחר הכנוי שלא כמנהג ברוב, אלא שפעמים בא כן,
 כמו (שמות ב') יתרחבו את הילד, יביאה את תרומת ה' (שם ז"ה), והדומים להם.
 חמוי. מקור שהוא פועל יונא. ובמכלל, ובא המקור יונא, אף על פי שבינוני עומד, לפי
 2 15 טו ב שהוא

תרגום אשכנזי

יהודה , ערגינג פאלגענדעס וואָרט גאָטטעס אָן ירמיהו : [כ] זאָ שפּראַך
דער עוויגע צו מיר : מאַכע דיר שטריוקע אונד יאָכע , אונד לעגע זיא אום דיניגע
האַלו . [ג] שיקע דאָפאָן דען קעניגען פֿאַן אדום , מואב , עמון , צור אונד צידון
דורך דיא געזאַנדטען , וועלכע נאָך ירושלים צו צדקיהו , דעם קעניג פֿאַן יהודה קאַמ
מען ווערדען ; [ד] אונד טראַגע איהנען פֿאַלגענדעס אָן איהרע העררען אויף : זאָ
שפּריכט דער עוויגע צבאוח , דער גאָטט ישראל'ס : זאָגעט איירען העררען אַלזאָ
[ה] איך האָבע דיא ערדע , דיא מענשען אונד טהירע , וועלכע דרויף וואָהנען
דורך מיינע גראָסע מאַכט אונד מיינען אויסגעשטרעקטען אַרם ערשאַפֿען , אונד
געבע זיא וועם איך ווילל . [ו] יעצט האָבע איך אַללע דיזע לענדער אין דיא גע
וואַלט מיינעס דינערס נבוכדנצרס קעניגס פֿאַן בבל נעגעבען , אויך דיא ווילדען טהיר
דע איהם אונטער וואָרפֿען . [ז] אַללע דיא פֿעלקער זאָללען איהם , זיינעס זאָהנען
אונד זיינעם ענקעל דינען , כיס איינסט דיא רייהע אָן ווין לאַנד קאַממט , אונד
מעכטיגע פֿעלקער אונד גראָסע קעניגע איהן אונטער יאָכען ווערדען . [ח] דאָ
פֿאַלק אָדער קעניגרייך , וועלכעס דעם נבוכדנצר קעניג פֿאַן בבל ניכט דינען , דען
האַלו ניכט אונטער דיזעס קעניגס יאָך בייגען ווילל , ווערדע איך מיט קריג , הונד
גער אונד פּעסט שטראַפֿען , כיז איך עס , שפּריכט דער עוויגע , דורך זיינע האַנד
אויפֿגעריכען האָבע . [ט] הערעט ניכט אויף איירע פּראַפֿעטען , וואָהרזאָגער
טריימער , וואָלקענבעפֿראַגער אונד צויבערער , דיא אייך זאָגען , איהר ווערדעט
דעם קעניג פֿאַן בבל ניכט דינסטבאַר ווערדען . [י] דען ליגען ווייזאָגען זיא אייך

אום

ב א ו ר

צואריכס בעול מלך בבל . (ב) מוסרות ומוטות , מוסרות הן רצועות , ומוטות הוא העול
ען עקוס הנחן על העורף למעלה מניאר , מלשון וישארו נמוט , ויתכן שהוא משרש נטה , לפי
שהוא עקוס ונטוי . ורד"ק אמר שגם מוטות הן רצועות , ודחק עכ"ל למטה (כ"ט , י"ג)
צמירוש מוטות ען ומוטות ברזל , ולא ידעתי על מהולמה ? (ז) ועברו בו , ויעבידו אותו
רובה לומר עד בוא עמו ויכניעו גם אותו גוים רבים ומלכים גדולים , כאמור למעלה (כ"ה
י"ד) . וזה ההבדל שבין עבד הנקשר בבית , ובין הנקשר עם מלת אה , הראשון הוא מעל
יובל לשלישי (דינסטבאר מאַכען , צור אַרבייט אָנהאַלטען) , והשני הוא מעל יובל לשני
(יעמאַנד דינען) . (ט) חלומותיכם , חלמי חלומותיכם . כשפיכם , והוא סס נפלים

גנב

מכלל יופי

שקוא כדמות השם . (ט) ואל חלומותיכם . פירוש חלמי חלומותיכם , וכן תרגם יונתן
ומן חלמי חלמיכון . ואל כשפיכם . שם תאר למכשפים . **כישף** , נפלים **גנב** . (יד)
צואריכס , הו"ו בשוא , וכשירה האל"ף , ואף על פי שאבד ב"ו המשך , ושרש וכו'
יפגעו ענין תחנה ונקשה . לבלתי באו . הוא עבר במקום עתיד לגזרת פעול , כמו באו
והוא במשקל מה טובו (כמדבר ב"ד) , כי אורו עיני (שמי"ד) . ואמר : באו , על הכלים
ואף על פי שזינן מבלתי הנחה , כמו (שם כ"ג) אפוד ילד בידו , שבו כליהם ריקס (ירמיה
י"ד) . וביח מלך יהודה , כמו ובנית , ובי"ת בנית ה' אכר עומד במקום שנים . (יט)
אל העמודים , כמו על , או פירושו בעבור , כמו (בראשית כ') ויאמר אברהם שרה אשתו
(כ) בגלותו . כמו בהגלותו , וכשנפלה הה"א להקל הקריאה כשירה תנועתה על בית

השם

יהיה הדבר הזה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר : [כ] כה אמר
 יהוה אלי עשה לה מוסרות ומטות ונתתם על צוארך :
 [ג] ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב ואל מלך בני עמון
 ואל מלך צר ואל מלך צידון ביד מלאכים הבאים ירושלם אל-
 צדקיהו מלך יהודה : [ד] וצוית אתם אל אדניהם לאמר כה
 אמר יהוה צבאות אלהי ישראל כה תאמרו אל אדניכם : [ה] אנכי
 עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על פני הארץ
 בכחי הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה לאשר ישר בעיני : [ו] ועתה
 אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנאצר מלך בבל
 עבדי וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו : [ז] ועבדו אתו כל-
 הגוים ואת בניו ואת בני בניו עד בא עת ארצו גסה הוא ועבדו בו
 גוים רבים ומלכים גדולים : [ח] והיה הגוי והממלכה אשר לא-
 יעבדו אתו את נבוכדנאצר מלך בבל ואת אשר לא יתן את-
 צוארו בעל מלך בבל בחרב ובדבב ובדבר אפקד על הגוי ההוא
 נאם יהוה עד תמי אהם בידו : [ט] ואהם אל השמעו אל-
 נביאיכם ואל קסמיכם ואל חלמתיכם ואל ענניכם ואל-
 כשפיכם אשר הם אומרים אליכם לאמר לא תעבדו את-
 מלך בבל : [י] כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם

מעל

ר ש י

עליו שינויך • (ב) מוסרות • הם רצועות העול שקורין קווינגל"ש
 Vinculos. (מלשון איטאליא ווינקאל"ס, כל"א באנדען, וככת"י
 רש"י כתוב קוראויים כלע"ז Courroyes. כל"א ריהמען, עיין תילים ב' ג' :
 (ג) ושלחתם אל מלך אדום • מלך אדום ומלך מואב ומלך בני עמון וגו' • חלו
 חמשה מלכים נתן נבוכד נצר תחת ידו של נדקיהו • חמש עשרה שנה היו על
 צוארו משנה אחת ליהויקים עד שנה הרביעית לנדקיהו ששברס היונו הנטיה
 בן עזור • (ו) עבדי • שיעשה רעוני לפרע משונאי • (ז) ואת בני • חויל
 מרווך • ואת בני בני • כלשאר : עד בא עת ארצו • סינאו דריוס המדי וכורס
 יחרנו

זעל אדמהכם והדחתו אתכם ואבדתם: [יא] והגוי אשר יביא
 אחר צוארו בעל מלך בכל ועבדו והנתתיו על אדמתו נאם יהוה
 ועבדה וישב בה: [יב] ואל צדקיה מלך יהודה דברתי בכל
 הדברים האלה לאמר הביאו את צואריכם בעל מלך בבר
 ועבדו אתו ועמו והיו: [יג] למה תמותו אהו ועמך בחרב ברע
 יבדבר כאשר דבר יהוה אל הגוי אשר לא יעבד את מלך בכל:
 [יד] ואל תשמעו אל דברי הנבאים האמרים אליכם לאמר ראו
 תעבדו את מלך בכל כי שקרהם נבאים לכם: [טו] פירא
 שלחתים נאם יהוה והם נבאים בשמי לשקר למען הדיחי אתכם
 ואבדתם אתם והנבאים הנבאים לכם: [טז] ואל הכהנים ואל
 כל העם הזה דברתי לאמר כה אמר יהוה אל תשמעו אל דברי
 נביאיכם הנבאים לכם לאמר הנה כלי בית יהוה מושבים מבבל
 עתה מהרה כי שקרהם נבאים לכם: [יז] אל תשמעו אליהם
 עבדו את מלך בכל והיו למה ההיה העיר הזאת חרבה: [יח] ואם
 נבאים הם ואם יש דבר יהוה אתם יפגעו נא ביהוה צבאות
 לבלתי באו הפלים הנותרים בבית יהוה ובית מלך יהודה
 ובירושלם בכלה: [יט] כי כה אמר יהוה צבאות אל העמדים
 ועל הים ועל המכונות ועל יתר הפלים הנותרים בעיר הזאת:
 [כ] אשר לא לקחם גבו כד נאצר מלך בכל בגלותו את יכוניה
 יחיר וכן יהויקים מלך יהודה מירושלם בכלה ואת כל חרי יהודה
 וירושלם: [כא] כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על
 הפלים הנותרים בית יהוה ובית מלך יהודה וירושלם: [כב] בכלה

יובאו

ר ש י

אהרגו את בלשאנר: (יב) ואל נדקיהו מלך יהודה דברתי וגו' כל זה אמר
 ידמיה אל שלוהי המלכים: (טז) הנה כלי בית ה' שגלו עם יכניה:
 (יט) המכונות ה' בסיסא כמו את הכיור ואת כנו (שמות ל"ה)
 (כ) חזרי כמו שרי בגלותו כמו כהגלותו: (כב) עד

אויס אייך אויס איירעם לאַנדע צו פֿערטרייבען, דאַס איך אייך פֿערשטאַסע אונד
אומבריינגע * [יא] דאַו פֿאַלק הינגענען, וועלכעס זיינען האַלו אונטער דאַו יאָך
דעם קעניגס פֿאַן בכל כייגען, אונד איהם דינען ווירד, ווילל איך אויף זיינען באַ-
דען לאַססען, איהן צו בויען אונד צו בעוואָהנען, שפּריכט דער עוויגע * [יב] אויך
צודקיהו, דעם קעניג פֿאַן יהודה, האַבע איך עכענדראַוועלכע געזאַגט: כרינגעט
אירען האַלו אינס יאָך דעם קעניגס פֿאַן בכל, דינעט איהם אונד זיינעם פֿאַלקע,
זאָ ווערדעט איהר אַס לעבען בלייבען * [יג] וואַרום וואַללט איהר, דוא אונד
דיין פֿאַלק, דורך קריג, הונגער אונד פעסט אומקאַממען, וויא דער עוויגע דעם
פֿאַלקע דראַהט, וועלכעס זיך ניכט דעם קעניג פֿאַן בכל אונטערווירפֿט? [יד]
הערעט ניכט אויף דיא וואַרטע דער פּראָפֿעטען, דיא צו אייך זאַגען, איהר ווער-
דעט ניכט דעם קעניג פֿאַן בכל אונטערטהאָן ווערדען; דען ליגען וויזואַגען זיא
אויך [טו] איך האַבע זיא ניכט געזאַנדעט, שפּריכט דער עוויגע, אונד זיא וויז-
זאַגען ליגען אין מיינעם נאָהמען, דאַמיט איך אייך פֿערשטאַסע, אונד איהר
געבסט דען פּראָפֿעטען, דיא אייך וויזואַגען, אומקאַממעט: [טז] אויך צו דען
פּרויסטערן אונד צו דיזעם גאַנצען פֿאַלק זאַגטע איך: זאָ שפּריכט דער עוויגע: העי-
דעט ניכט אויף אירע פּראָפֿעטען, דיא אייך וויזואַגען, דיא גערעטהעדע דעם טעמע
פעלס ווערדען נון באַלד פֿאַן בכל צוריק געבראַכט ווערדען, דען ליגען וויזואַגען
זיא אייך * [יז] אַ הערעט איהנען ניכט צו, דינעט פֿילמעהר דעם קעניג פֿאַן בכל,
זאָ ערהאַלטעט איהר דאַו לעבען; וואַרום זאָלל דיזע שטאַדט פֿערעדעט ווערדען?
[יח] וינר זיא פּראָפֿעטען, האַכען זיא ווירקליך דאַו וואַרט גאַטטעס, נון זאָ לאַססעט
זיא צום עוויגען צבאית פֿלעהען, דאַס ניכט אויך דיא, אים טעמפעל, אים פֿאַל-
לאַסט דעם קעניגס פֿאַן יהודה אונד אין ירושלים צוריקגעבליבענען גערעטהע נאָך
בבל געבראַכט ווערדען * [יט] דען זאָ שפּריכט דער עוויגע צבאית פֿאַן דען זיילען,
דעם קופֿפֿערנען טעערע, דעם וואַשבֿעקקען אונד אַנדערן אין דיזער שטאַדט צוריק-
געבליבענען גערעטהען, [כ] זעלכע נבוכדנצר קעניג פֿאַן בכל ניכט מיטגענאַממען
האַט, אַלס ער יכניה, זאָהן יהויקים'ס, דען קעניג פֿאַן יהודה, נעכסט דעם אַדעל
פֿאַן יהודה אונד ירושלים, אויס ירושלים נאָך בכל פֿיהרטע, [כא] זאָ נעהמליך
שפּראַך דער עוויגע צבאית, דער גאַטט ישראל'ס, פֿאַן דען אים טעמפעל, אים
פֿאַללאַסט דעם קעניגס פֿאַן יהודה אונד אין ירושלים צוריקגעבליבענען גערעטהען:
[כב] זיא זאָללען נאָך בכל געבראַכט ווערדען, אונד דאַזעלכסם בלייבען, ביס איך

זיא

ב א ו ר

גנב * (יז) כלי בית ה', הנלקחים לבבל עם גלות יכניהו, ונבאו כביאי השקר שישיבו
מהרה מבבל לירושלים * (יט) אל העמודים, כמו על, או פירוש בעבור, כמו ויחזיק
אברהם אל שרי אשתו (רד"ק) * והט עמודי נחשת אשר עשה שלמה בנת ה', ועל
הים, הוא ים הנחשת, ועל המכוונות אל הכיור (וכלים האלה נזכרים במלכים ב', כ"ה,
י"ג, ונסיף זה הספר כ"ב, י"ז) * (כ) חורי יהודה, שרי יהודה, ויתכן שיקראו חורי
ע"ש שפטים הם מלתת מם ומלעזות עבודת המלך (פרייאהערדען).

כח (א) ויהי

הרגום אישכנוי

ויא' וידער בעדענקען, אונד נאך ריזעם ארט צוויקברונגען ווערדע, שפרייט דער עוויגע.

כה [א] אין דעמועלכען יאהרע, אים אַנפֿאַנגע דער רענירונג צדקיהו'ס, קע ניגם פֿאַן יהודה, אים פֿינפטע מאַנאָטה דעם פֿירטען יאהרעם, זאָנטע דער פּראָפֿעט חנניה, זאָהן עזור'ס, אויס גבעון, אים טעמפעל, פֿאַר דען פֿריסטערן אונד דעם גאַנצען פֿאַלקע צו מיר: [ב] זאָ שפּרייט דער עוויגע צבאיה, דער גאַטט ישראל'ס, איך האָבע דאָ יאָר דעם קעניגס פֿאַן בבל צערבראַכען. [ג] אין צווייאַ יאהרען ווילל איך אַללע גערעטהע דעם טעמפעלס, וועלכע נבוכדנצר, קעניג פֿאַן בבל, אויס ריזעם אַרטע נאָך בבל הינגענאַממען האָט, ווידער היהער ציריק ברינגען; [ד] אויך יכניה, זאָהן יהויקים'ס, דען קעניג פֿאַן יהודה, אונד אַללע נאָך געפֿיהרטע יהודים אין ריזען אַרט צוויקפֿיהרען, דען, שפּרייט דער עוויגע, איך ווילל דאָ יאָך דעם קעניגס פֿאַן בבל צערברעכען. [ה] הירוף זאָנטע דער פּראָפֿעט ירמיה צום פּראָפֿעטען חנניה, אין געגענוואָרט דער פּרי סטער אונד דעם גאַנצען פֿאַלקס, וועלכע אים טעמפעל אַנווענד וואָרען, [ו]

אונד

ב א ו ר

כה (א) ויהו. נפרשה הזאת יספר אך נבא סנניא בן עזור בשנה הראשונה לדקיהו שנעוד שנתים ימים יזכור כלי הקדש, וגם יהויכין וישחר הגולים יזכור מבבל לירושלים, ושחר מוטות ען אשר על צוחר ירמיהו, ורמוז בזה סימן נחולה, אך ירמיהו עמד נגדו לחמור כי שקר בפיו, ויעש מוטות ברזל תחת מוטות עץ, והתנבא רעה על חכניה, אשר מת באותה השנה. בשנה הזאת, השנה שעשה ירמיהו המיסרות והמוטות לשלחם למלכים, ונתן אמת מקן על צוחר עשתי. בראשית ממלכת דקיהו, אשר בראשית מלכותו, ואחר כן חמור בשנה הרביעית? פירש רש"י שהיתה בשנה הרביעית, וקראו ראשית מלכותו בתפלה שהשלישו כבודו נזר על חמשת המלכים, כי בשנה הזאת ירד לקבל פני מלך בבל, ושניהם השטחה עמו, כנאמד בסוף זה הספר (כ"א, כ"ט), ושם השלישו כבודו על המלכים. וקרוב לזה פירש גם בעל סדר עולם, (ואינו כי חס אומלל, כי לא נזכר בכתוב שנבוכדנצר השליש את דקיהו כבודו לקבל פניו). ור"ק אשר שהיתה בשנה הראשונה למלכותו כמשמעו, ובשנה השביעית הנאמר פה אינה שנת ד' למלכותו, כי אם רביעית לשמיטה; כי הוא מלך י"א שנה, והנה קבלו ר"ל שמיטתו שביעית חרב הבית, והוא סוף מלכותו, כמאן התחילו שנות השמיטה האחרונה בשנה הרביעית למלכות דקיהו, הרי שנה ראשונה למלכותו שנה רביעית לשמיטה שלפני האחרונה. — ואנכי לא ידעתי מה כל החרדה הזאת בעיני המפרשים? הלא לא נאמר פה בשנה הראשונה למלכותו, כי אם בראשית מלכותו; ודקיהו מלך י"א שנה, כמאן בין שנה חמישית לשישית הוא חזי מלכותו, ולפני חמישית ראשית מלכותו, וזה היה בשנה רב עית למלכותו כמשמעו.

חנניה

מכלל יופי

השמו. חורי יהודה, גדולי יהודה, כמו ישעיה ל"ד חוריה ואין שם, ואריבה את החורים (כתמיה ה') ורבי זנב פירשו מענין חור כרפס (אסתר א'), כי השמים והגדולים יכנסו בלשון ישמעאל בלשון לוכן.
כה (א) בשנת הרביעית: כן כתוב, וקרי בשנה, והענין אחד, לא שהכתוב כסוף אל רמספר, כמו (אסתר א') בשנת שלש למלכו, והקרי מוכרת כמשפטו. (ז) אמן. אמת! יהיה כן, וכן יעשה ה'! המוטהי בד עץ, ואמר: וישנהו, כנגד העול, כי

ירמיה כז כח קיז

ויבאו וישמרה יהוי עד יום פקדי אתם נאם יהוה והעליתים
והשבתים אל המקום הזה :

כח (א) ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיה מלך
יהודה בשנת בשנה קרי הרביעית בתחדש החמישי אמר אלי חנניה
בן עזור הנביא אשר מגבעון בבית יהוה לעיני הכהנים וכל העם
לאמר : (ב) כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר שברתי
את העל מלך בבל : (ג) בעודי שנתים ימים אני משיב אל המקום
הזה את כל פלי כלי בית יהוה אשר נקח נכונדנאצר מלך בבל מן
המקום הזה ויב אם ככל : (ד) ואת חנניה בן יהויקים מלך יהודה
ואת כל גלות יהודה הפאים בכלה אני משיב אל המקום הזה
נאם יהוה כפי אשר את על מלך בבל : (ה) ויאמר ירמיה הנביא
אל חנניה הנביא לעיני הכהנים ולעיני כל העם העמדים בבית
יהוה

ר ש י

(כב) עד יום פקדי אתם - זימיו כורש כמו שמפורש בספר עזרא :

כח (א) ויהי בשנה ההיא - כשהגיע אותו הזמן שהשליט נכונד נצר את
גדקיהו על חמשה מלכים שהיה ירמיה אומר שליחותו ומשלט המוסרות
והמוטות אל המלכים ביד מלכיהם : בראשית ממלכות גדקיהו - בתחלה
שהשליטו על חמשה המלכים וא"ל לומר בתחלת מלכותו שהרי נאמר בשנה
סרביעית אותה שנה ירד להקציל את פני נכונד נצר בצבל עשרי שר המוכה עמו
כמה שנאמר בסוף הספר והשליטו על המלכים : חמר אלי וגומר - אמרו רבותינו
מי הטעה את חנניה שזע שהיה ירמיה מתנבא בשוק העליון הנני שובר את קשת
עולם (לקמן מ"ט) . וכנראה זו בסוף הספר ונאמרה בראשית ממלכת גדקיהו
כמו שמפורש שם ולפי שעולם סמוכה לצבל שזר הוא בשוק החחתון ודרש וזן קל
וחומר ומה עולם שלא נאל לעזור את הכסדים כו' כמו שהיא בסנהדרין :

(ו) יעשה

מבלל יופי

כי המועד הוא העול - [(ח) הנביאים אשר היו לפני ולפניך וכו' - כתב הרמב"ם שהיתה
כונת ירמיהו , שביעוד הטוב יבתן הנביא שאינו חוזר , לא ביעוד הרע , ואמר ירמיהו אני
מנבא רעות אם לא יבא איני שקרן , שהקדים ברוך הוא כחם על הרעה , אתה מתנבא הטובה
ואם לא יבא דברך בידוע שאתה שקרן . והרד"א פירש : הנביאים אשר היו לפני ולפניך זן
העולם , ויבאו למלחמה , לרעה ולדבר ימי חיים , ובא נבוא אחר אשר ינבא לשלום כנגדם
המך עמי , הנה לא היו מאמינים בולחיתו מנבא טובות , אבל כנול דבר הנביא ובהתקומו ,